

เอกสารวิชาการฉบับที่ ๒๖/๒๕๕๔

Technical paper No. 26/2011

การประเมินสถานะชนบทแบบมีส่วนร่วม และประสิทธิภาพในการใช้มาตรการ
ในการจัดการทรัพยากรประมงในแม่น้ำตาปี
**Participatory Rural Appraisals and Efficiency of Fisheries Management
Measures in the Tapee River**

สุภาพ สังข์ไพฑูรย์	Suparp Sangkhapaitoon
ธีรภัทร์ ตงวัฒนากร	Teerapat Tongwattanakorn
ชไมพร แก้วศรีทอง	Chamaiporn Kaewsritong
สุวิมล สิริชูวงศ์	Suwimon Seehirunwong
หฤษฎ์ บินโตะหีม	Harit Bintoheem

สำนักวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด
กรมประมง
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

Inland Fisheries Research and Development Bureau
Department of Fisheries
Ministry of Agriculture and Cooperatives

การประเมินสถานะชนบทแบบมีส่วนร่วม และประสิทธิภาพในการใช้มาตรการ
ในการจัดการทรัพยากรประมงในแม่น้ำตาปี
Participatory Rural Appraisals and Efficiency of Fisheries Management
Measures in the Tapee River

สุภาพ สังข์ไพฑูรย์	Suparp Sangkhapaitoon
ธีรภัทร์ ตงวัฒนากกร	Teerapat Tongwattanakorn
ชไมพร แก้วศรีทอง	Chamaiporn Kaewsritong
สุวิมล สิริชูวงศ์	Suwimon Seehirunwong
หฤษฎ์ บินโตะหีม	Harit Bintoeem

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดตรัง
สำนักวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด
กรมประมง
๒๕๕๔

Trang Inland Fisheries Research and Development Center
Inland Fisheries Research and Development Bureau
Department of Fisheries

2011

การประเมินสถานะชนบทแบบมีส่วนร่วม และประสิทธิภาพในการใช้มาตรการ ในการจัดการทรัพยากรประมงในแม่น้ำตาปี

สุภาพ สังขไพฑูรย์^๑* ธีรภัทร์ ตงวัฒนการ^๑ ชไมพร แก้วศรีทอง^๒ สุวิมล สี่หิรัญวงศ์^๑

และหฤษฎ์ บินโตะหิม^๑

^๑ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดพัทลุง

^๒ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดตรัง

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพเชิงเศรษฐกิจสังคมของชุมชน บทบาทหญิง ชาย การทำประมง และการใช้มาตรการจัดการทรัพยากรประมงในแม่น้ำตาปี โดยการสำรวจชุมชนที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำตาปี จำนวน 9 หมู่บ้าน ทั้งการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบ เชิงโครงสร้าง และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น จำนวน 76 ตัวอย่าง การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อระดมความคิดเห็น ระหว่างเดือนตุลาคม 2550 ถึงกันยายน 2551

ผลการศึกษาพบว่า บริเวณหมู่บ้านริมแม่น้ำตาปีตอนบน เป็นพื้นที่ต้นน้ำ ป่าเขา และโหนดหิน ส่วนตอนกลางและตอนล่าง ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ ทั้งนี้ ตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะเด่นของภูมิประเทศ และมีวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน โดยมีวันขึ้น ันปีใหม่ และสงกรานต์ เป็นประเพณีที่สำคัญของทุกชุมชน ผลการสัมภาษณ์รายบุคคล พบว่าส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.5) เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 40-50 ปี (ร้อยละ 35.5) สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 63.2) และเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ (ร้อยละ 81.6) ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.5) ทำการเกษตร และการประมง (ร้อยละ 27.6) นิยมใช้ข่าย เบ็ด และแห เป็นเครื่องมือจับสัตว์น้ำ

ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ 81.6) มีความรู้ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำ และรับทราบมาตรการ ที่เกี่ยวข้องกับการทำประมง (ร้อยละ 64.5) ซึ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.5) รับทราบข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจากเจ้าหน้าที่ประมง และผู้นำชุมชน (ร้อยละ 47.7) ตามลำดับ ประมาณปีละ 1-2 ครั้ง ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 94.7) เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรสัตว์น้ำ และต้องร่วมกันอนุรักษ์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90.8) ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์การทำประมงของชุมชน และเห็นด้วยกับการห้ามใช้โพงพาง ยาเบื่อเมา และวิธีอื่นๆ ที่ผิด กฎหมาย ประมง โดยการปล่อยพันธุ์ปลา และกึ่งก้ามกรามเพิ่มขึ้น เจ้าหน้าที่ต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้ และการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรประมงในแม่น้ำตาปีได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : โครงสร้าง ประชาคมปลา การแพร่กระจาย ผลจับปลา เครื่องมือข่าย อ่างเก็บน้ำเขื่อนรัชชประภา

* ผู้รับผิดชอบ : หมู่ที่ ๔ ต. ลำปำ อ. เมือง จ. พัทลุง ๕๓๐๐๐ โทร. ๐ ๙๔๖๐ ๔๕๓๓

Participatory Rural Appraisals and Efficiency of Fisheries Management Measures in the Tapee River

Suparp Sangkhapaitoon^{*,1} Teerapat Tongwattanakorn¹ Chamaiporn Kaewsritong²

Suwimon Seehirunwong¹ and Harit Bintoeem¹

¹ Phatthalung Inland Fisheries Research and Development Center

² Trang Inland Fisheries Research and Development Center

Abstract

This study aimed to investigate the current status of socio- economics of communities located adjacent to Tapee River including gender roles, fisheries activity, problem as well as recommendation from the stakeholders. Structural questionnaire for individual interview base on probability sampling for 76 households of 9 villages were used. In-depth interview of key informants, small group meeting and informal observation were also applied, all conducted from October 2007 to September 2008.

The results indicated that communities located in the upstream are mountainous and rocky landscapes whereas the middle and downstream are plain. Almost of community names were called related to their geographic features. Traditional activities in all sample communities are similar particularly New Year and Songkran festivals. Of the (total) 76 respondents, 85.5% of informants were male, 35.5% were 40–50 years of age, about 63% had a primary educational level and over 80% were indigenous inhabitants. The most common occupations of respondents were agriculture (67.5%) followed by fishing (27.6%). The popular fishing gears were gill net, hook and cast net. Most of informants (81.6%) presented a satisfaction of fisheries conservation knowledge and 64.5% were informed about fishing measures about 1-2 times annually. Most of them (60.5%) were received information from official fisheries authorities and from community leaders (47.7%). Almost of respondents (94.7%) accepted the importance of aquatic resources to support local food security. Most of informants (90.8%) were legal practice fishers and agreed with the measures to ban set bag net, poison and other illegal fishing methods. Enhancement of fish or giant fresh water prawn releasing program, strengthening of law enforcement and widely environmental conservation knowledge transfer are strongly suggested by the locals.

Keywords : structure, fish community, distribution, fish catch, gillnet, Rajjaprabha Reservoir

* Corresponding author : Moo 4 T. Lampam A. Muang C. Phatthalung 93000 Tel. 0 7460 4533

e-mail : s_suparp@yahoo.com